

Hva er IA-avtalen?

IA-avtalen er en intensjonsavtale om et mer inkluderende arbeidsliv, som opprinnelig ble inngått i 2001 som et samarbeid mellom myndighetene, arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet representerer myndighetene, og inngår avtalen på deres vegne. På arbeidstakersiden deltar LO, Unio, Akademikerne og YS, mens arbeidsgiversiden består av NHO, KS, Spekter, Virke og Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet i rollen som arbeidsgiver i staten.

Avtalens primære mål har vært å få ned sykefraværet og redusere frafall fra arbeidslivet. Et kjernepunkt har vært å fremme samarbeidet mellom tillitsvalgte og arbeidsgivere på den enkelte arbeidsplass, med sikte på å skape et godt arbeidsmiljø gjennom felles, forebyggende arbeidsmiljøinnsats.

Siden 2001 har avtalen blitt fornyet fire ganger. Nå står man imidlertid ved et veiskille: Dagens IA-avtale utløper ved nyttår, og det er ikke blitt enighet om noen ny avtale. Dermed vil det avtalefestede samarbeidet om et mer inkluderende arbeidsliv opphøre.

Hva er de viktigste virkemidlene i IA-avtalen?

Staten har bidratt med økonomiske ressurser og virkemidler i IA-avtalen, mens avtalepartene har forpliktet seg til å følge opp og tilrettelegge for aktiviteter som støtter avtalens intensjoner.

For arbeidstakersiden har mobilisering av tillitsvalgte vært en sentral forpliktelse i dette arbeidet.

For Unio er spesielt disse fire virkemidlene viktige i IA-avtalen:

- Bransjerettet innsats gjennom egne bransjeprogrammer, som har vært spesielt rettet mot store sektorer med høyt sykefravær og/eller høy omstillingstakt.
- NAVs arbeidslivssentre, som er organisatoriske enheter i hvert fylke med oppgave å støtte IA-arbeidet på arbeidsplassene.
- Arbeidsmiljøinnsatsingen, som har tilbudt skreddersydde arbeidsmiljøverktøy for spesifikke bransjer og sektorer.
- Økonomisk tilskudd fra NAV til ekspertbistand med vanskelige sykefraværstilfeller.

Hva var det viktigste målet for Unio i IA-forhandlingen?

Unios hovedmål i årets IA-forhandlinger har vært å sikre en avtale som forplikter både partene og myndighetene til et tett samarbeid om å redusere sykefraværet.

Vårt viktigste mål under forhandlingene har vært å sikre sykelønnsordningen, og samtidig bli enige om konkrete tiltak for å få ned fraværet. Et viktig mål for oss har også vært å beholde et nasjonalt og forpliktende trepartssamarbeid, der arbeidsgiverne, fagforeningene og myndighetene sammen jobber for et mer inkluderende arbeidsliv.

Hvorfor ble det brudd i forhandlingene om IA-avtalen?

Bruddet i forhandlingene om IA-avtalen i 2024 skyldtes i hovedsak uenigheter knyttet til sykelønnsordningen. Konflikten dreide seg om hvordan og i hvilken periode avtalen skulle sikre at regjeringen ikke kunne fremme forslag til endringer i sykelønnsordningen uten at det var enighet med partene.

Unio mener at LO og NHO har hovedansvaret for at IA-avtalen ikke ble fornyet ved å stille ultimate krav i forhandlingene. LO avviste konkrete forslag til løsninger som lå på bordet, og i stedet stilte et ultimatum om enten fire års avtale eller ingenting. Dette bidro til at forhandlingene kollapset og at avtalen ikke ble fornyet.

Unio-leder Ragnhild Lied foreslo en treårig avtale like før bruddet i forhandlingene, noe som ville sikret sykelønnsordningen langt inn i neste regjeringsperiode, og gitt oss tid til å styrke forsvaret av ordningen. Dette kompromisset ble avvist av LO.

Vårt utgangspunkt var selvsagt en fireårig avtale, men når det viste seg å være umulig, foreslo vi en treårig avtale som et kompromiss – fordi alternativet uten en avtale er at arbeidstakerorganisasjonene mister all innflytelse på sykelønnsordningen, og politikerne kan foreta de endringer de vil fra 1. januar 2025.

Unio har oppfordret statsråd Tonje Brenna til å bringe partene tilbake til forhandlingsbordet basert på vårt kompromissforslag.

Kan partene gjenoppta IA-forhandlingene?

Selv om arbeids- og inkluderingsminister Tonje Brenna i pressen ikke har utelukket muligheten for å gjenoppta IA-forhandlingene etter bruddet, er det usikkert om dette er aktuelt, og om det i så fall vil føre frem. Partene og myndighetene møtes regelmessig i Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd (ALPR), og det er naturlig å forvente at rammene for videre trepartssamarbeid vil bli drøftet på denne arenaen. Neste ordinære møte i ALPR er i mars.

LO har brutt samarbeidet med NHO og de andre hovedorganisasjonene på arbeidsgiversiden med begrunnelse i IA-forhandlingsprosessen. Unio, Akademikerne og YS ønsker en ny IA-avtale, og vi har sammen bedt regjeringen gjenoppta forhandlingene. Det samme har LO. Vi er usikre på hva som blir utfallet av dette.

Hva betyr det at vi ikke har en IA-avtale lenger?

Fra 1. januar 2025 vil vi ikke lenger ha en nasjonal avtale som forplikter myndighetene, arbeidsgiverorganisasjonene og arbeidstakerorganisasjonene til å samarbeide om å redusere sykefraværet og frafallet på norske arbeidsplasser.

Dette betyr at det ikke lenger vil være et formelt rammeverk for felles innsats mot disse utfordringene. Myndighetenes forpliktelse til å stille med nødvendige virkemidler og finansiering for tiltak faller bort, eller vil bli videreført på den måten myndighetene selv ønsker, uten samme grad av forpliktelse som før.

Hvordan berører det medlemmene og de tillitsvalgte fra 1. januar?

De sentrale partene på arbeidstaker- og arbeidsgiversiden har ikke lenger et forpliktende samarbeid om å redusere sykefravær og hindre frafall. Myndighetene har heller ikke lenger en plikt til å finansiere tiltak eller stille virkemidler til disposisjon for dette arbeidet.

De alminnelige reglene for samarbeid på lokalt nivå, som følger av arbeidsmiljøloven, hovedavtalene og øvrige tariffavtaler, gjelder fortsatt. Der det allerede eksisterer et godt samarbeid om forebygging av sykefravær og arbeidsmiljø, oppfordres det til å fortsette dette arbeidet på lokalt nivå.

Betyr dette at Arbeidslivssentrene nå legges ned fra nyttår?

Nei, det betyr sannsynligvis ikke at Arbeidslivssentrene legges ned fra nyttår, men situasjonen på sikt er usikker.

NAVs arbeidslivssentre har vært en del av myndighetenes forpliktelse i IA-avtalen, og det har vært bred enighet om at disse sentrene har bidratt positivt. Etter bruddet i IA-avtalen er det imidlertid opp til myndighetene å bestemme hva som skal skje med sentrene. Dersom det blir aktuelt med omorganiseringer, vil det ordinære regelverket for omstilling i staten gjelde.

Hva skjer med bransjeprogrammer som er finansiert av midler knyttet til IA-avtalen?

Under IA-avtalen 2019–2022 ble det etablert sju bransjeprogrammer. Unio har, i samarbeid med Utdanningsforbundet og Norsk Sykepleierforbund, vært engasjert i programmene for sykehus, sykehjem og barnehager.

Uten en IA-avtale bortfaller statens forpliktelse til å finansiere disse programmene. Det er nå opp til de involverte partene å finne ut hvordan samarbeidet skal fortsette. Arbeidsgiverorganisasjonene må vurdere om de kan stå for finansieringen på egen hånd.

Mange arbeidsplasser som har deltatt i bransjesatsingen, har oppnådd gode samarbeid mellom tillitsvalgte, verneombud og arbeidsgiver. Vi håper at slike samarbeidsformer kan videreføres, selv om bransjeprogrammene ikke lenger eksisterer.

Har IA-avtalen noen konsekvenser for utvidet bruk av egenmeldinger?

Folketrygdloven krever at sykefravær utover arbeidsgiverperioden (16 dager) skal være legemeldt, mens fravær på opptil tre dager kan være egenmeldt, uten at arbeidsgiver kan kreve legemelding.

Tidligere har IA-avtalen inkludert bestemmelser om en utvidet egenmeldingsperiode, men i den siste avtaleperioden har dette kun vært en oppfordring. De fleste offentlige virksomheter har likevel praktisert en utvidet egenmeldingsperiode.

Myndighetene har, med bakgrunn i fastlegesituasjonen, satt i gang en prosess knyttet til reglene om egenmelding i folketrygdloven.

Det er usikkert om myndighetene vil gjøre endringer i reglene, men det er sannsynlig at det pågår en dialog mellom Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet om saken.

Det har vært en samfunnsdebatt om karensdager. Er vi på vei mot dette også i Norge?

Det er lite trolig. Det er bred enighet og solid kunnskap som viser at karensdager ikke har en positiv effekt på å redusere sykefraværet. Unio er tydelige på at vi ikke støtter innføring av karensdager.

Hvordan kan foreninger bistå sine medlemmer i kjølvannet av bruddet i forhandlingene om ny IA-avtalen

Vi oppfordrer medlemsorganisasjonene til fortsatt å vektlegge forebyggende arbeidsmiljøarbeid i sin tillitsvalgtopplæring.

Omtrent 30–40 prosent av sykefraværet i Norge er arbeidsrelatert, noe som gir et stort potensial for å iverksette tiltak som kan redusere sykefraværet på arbeidsplassene. Vi har også god kunnskap om at for mange kan det være positivt for helsa å være i arbeid, selv om man har en sykdom. Å tilrettelegge for dette på arbeidsplassene er derfor en viktig del av arbeidet for et inkluderende arbeidsliv.

Hva skjer med de lokale IA-rådene?

I flere fylker har det vært etablert regionale IA-råd, der både myndighetene og representanter for partene har deltatt. Rådene har samarbeidet om lokale tiltak og arrangementer, samt delt kunnskap og erfaringer. Unio har vært representert i de fleste av disse rådene gjennom tillitsvalgte i medlemsorganisasjonene.

Fremover er det opp til de regionale partene å avgjøre om de vil fortsette dette samarbeidet. Etersom NAVs arbeidslivssentre har spilt en viktig rolle i å drifte de lokale IA-rådene, vil den videre skjebnen til disse sentrene trolig ha betydning for hvordan det lokale samarbeidet utvikler seg i fylkene.

Hvordan vil Unio jobbe videre med saken fra nå?

Unio har etablert en egen IA-kontaktgruppe sammen med medlemsorganisasjonene. I IA-kontaktgruppa vil vi drøfte hvordan vi best kan gå videre med saken, før vi tar den opp i vårt styre.

Hva betyr bruddet i IA-avtalen for trepartssamarbeidet?

Unio mener det er et nederlag for trepartssamarbeidet og den norske samarbeidsmodellen at samarbeidet om å redusere sykefraværet har brutt sammen.

Hvilke virksomheter tror Unio vil rammes hardest av bruddet i IA-avtalen?

Vi frykter at virksomhetene med det høyeste sykefraværet vil rammes hardest av at IA-samarbeidet faller bort. Vi har allerede fått tilbakemeldinger fra tillitsvalgte som uttrykker bekymring for at den lokale dialogen om forebyggende arbeidsmiljøarbeid vil bli svekket, ettersom dette ikke lenger er en forpliktelse i en nasjonal avtale.

Hva med Arbeidstilsynets og STAMIs rolle?

Både Arbeidstilsynet og Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI) har fått tilført midler gjennom IA-avtalen som en del av arbeidsmiljøatsingen. Unio regner med at myndighetene vil videreføre denne satsingen på en eller annen måte.

Ønsker Unio fortsatt en ny IA-avtale?

Unio ønsker fortsatt en IA-avtale, og beklager sterkt at forhandlingene brøt sammen. Vi mener det er avgjørende at forebyggende arbeidsmiljøarbeid forblir høyt på dagsordenen i dialogen mellom tillitsvalgte og arbeidsgivere på arbeidsplassene.

Les også:

Unios reaksjon på brudd i IA-forhandlingene: [Et stort tap for trepartssamarbeidet og arbeidslivet](#)

Unio, Akademikerne og YS om LOs brudd med arbeidsgiversiden: [Vil hegne om trepartssamarbeidet](#)

[Ønsket å få på plass IA-avtale for å sikre sykelønna](#)

Aftenposten om bransjeprogram barnehage: [75 barnehager hadde spesielt høyt sykefravær. IA-prosjekt fikk fraværet ned under gjennomsnittet](#)